

Riigikogu õiguskomisjoni istungi protokoll nr 19

Tallinn, Toompea

Esmaspäev, 23. oktoober 2023

Algus 11.15, lõpp 13.07

Juhataja: Eduard Odinets (esimees)

Protokollija: Selena Eenmaa (konsultant)

Võtsid osa:

Komisjoni liikmed: Anti Haugas, Kert Kingo, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Liisa-Ly Pakosta, Mati Raidma, Valdo Randpere, Vilja Toomast, Varro Vooglaid

Komisjoni ametnikud: Raini Laide (nõunik-sekretariaadijuhataja), Linnar Liivamägi (nõunik)

Puudus: Jaanus Karilaid

Kutsutud: kollektiivse pöördumise koostajate esindajad Mati Senkel ja Sandra Sirge (2. päevakorrapunkt), Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika osakonna karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Mare Tannberg (2.-3. päevakorrapunkt); kollektiivse pöördumise koostajate esindaja MTÜ Loomus juhatuse liige Anu Tensing ja kommunikatsioonijuht Farištamo Eller, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi toiduohutuse valdkonna toiduohutuse osakonnajuhataja Pille Tammemägi, Siseministeeriumi korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna õigusnõunik Marju Aibast, Politsei- ja Piirivalveameti arendusekspert Ly Kallas (3. päevakorrapunkt); Riigikogu avalike suhete osakonna pressinõunik Merilin Kruuse

Päevakord:

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "Süüdistus Aivo Petersoni asjas peaks olema avatud!"
3. Kollektiivne pöördumine "Keelustame Eestis zoofiilia"
4. Info ja muud küsimused

1. Nädala töökava kinnitamine

Riigikogu õiguskomisjoni nädala (23.10.2023-29.10.2023) töökava

Komisjoni istung esmapäev, 23.10.2023 kell 11:15

1. Nädala töökava kinnitamine
2. Kollektiivne pöördumine "Süüdistus Aivo Petersoni asjas peaks olema avatud!"
3. Kollektiivne pöördumine "Keelustame Eestis zoofiilia"
4. Info ja muud küsimused

Komisjoni istung teisipäev, 24.10.2023 kell 14.00

1. Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku ja väärteomenetluse seadustiku muutmise seaduse (vaenu õhutamise ja vaenumotiiviga

kuriteod) eelnõu (232 SE) teise lugemise ettevalmistamine: huvirühmade ärakuulamine, muudatusettepanekute tutvustamine

Varro Vooglaid uuris, mis sai tema algatatud eelnõudest, mida menetleti õiguskomisjoni 26. septembri istungil ja saadeti täiskogusse esimesele lugemisele, kuid mida täiskogu nädalakavas ei ole veel näha olnud.

Eduard Odinets vastas, et Varro Vooglaiu poolt algatatud kaks eelnõu läbisid tõesti mõlemad septembris esimese lugemise komisjonis ja esimese lugemise kuupäevaks täiskogus märgiti vastavalt 10. ja 11. oktoober. Selline komisjoni poolne otsus on juhatusele läinud ning on sellisena nähtav ka eelnõu kaardil ja vastava istungi protokollis. E. Odinets selgitas, et tegemist on komisjoni ettepanekuga juhatusele, kuid edasist otsustab juhatuse ise.

Otsustati:

1.1. Kinnitada nädala töökava (konsensus: Anti Haugas, Kert Kingo, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Eduard Odinets, Liisa-Ly Pakosta, Mati Raidma, Valdo Randpere, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

2. Kollektiivne pöördumine "Süüdistus Aivo Petersoni asjas peaks olema avatud!"

Eduard Odinets andis sõna kollektiivse pöördumise koostajate esindajatele.

Mati Senkel sõnas, et on Aivo Petersonile määratud kaitsja ja on tutvunud kriminaalasja mahukate materjalidega, kuivõrd asi on kohtus, ning tutvustas seejärel kollektiivse pöördumise sisu. Pöördumises taotletakse kohtuistungi avalikuks jätmist. Seda mitmel põhjusel, kuid eelkõige, kuna Aivo Peterson on avaliku elu tegelane ning on kogu oma tegevuses olnud avalik nii läbi telesinemiste (Vene ja Eesti televisioonis) kui ka poliitikuna, sooviga olla rahvale nähtav. Seetõttu ei ole tema kohtuistungi kinniseks määramine õige.

M. Senkel selgitas, et kriminaalmenetluse seadustiku § 12 sätestab neli alust, mis võimaldavad kohtumenetluse kinniseks kuulutamist: riigi- või ärisaladuse kaitse, perekonna kaitse, alaealise kaitse ja õigusemõistmise huvid. Ettekandja märkis, et eeltoodust ei nähtu ühtegi õiguslikku alust selleks, et kõnealune istung kinniseks kuulutada. Prokurör on taotlenud selle istungi kinniseks kuulutamist põhjusel, et selles kriminaalasjas võivad tulla ilmsiks kaitsepolitsei taktika ja meetodid, kuid nende poolt kasutatud meetodid ehk varjatud jälgimine, salvestamine ja kõnede pealtkuulamine on kirjas julgeolekuasutuste seaduses ehk tegemist ei ole eriliste meetoditega ning seetõttu ei ole mingisugust alust sel põhjusel istungit kinniseks kuulutada. Teine põhjus, miks prokurör taotleb kohtuistungi kinniseks kuulutamist, on see, et kohtuistungist võib jääda ebaõige mulje, kuid siinpuhul jääb arusaamatuks, kuidas saab avalikust kohtuistungist jääda ebaõige mulje. Lisaks taotletakse kohtuistungi kinniseks kuulutamist põhjusel, et seda kohtuistungit võidakse naeruvääristada, kuna kohtuistungi käik või asjaolud võivad saada teatavaks Venemaa meediale, ning põhjusel, et tõendiallikad võivad saada teatavaks. Riigikohus on ühes lahendis leidnud, et tõepoolest võib kohtuistungi kinniseks kuulutamise aluseks olla see, kui tõendiallikad võivad saada ilmsiks. Antud juhul on aga tõendiallikaks ainult Petersoni varjatud jälgimine, kõnede pealtkuulamine ja tema avalikud esinemised, millele omistatakse Venemaad abistav tegevus.

M. Senkeli sõnul käsitleb karistusseadustiku § 232 riigireeturi kolme tegevust: vaenuliku või välisriigi abistamine, Eesti salajase informatsiooni edastamine välisriigile ja sellise informatsiooni kogumine. Antud juhul tuleks kõne alla selle paragrahvi esimene alternatiiv ehk vaenuliku riigi või välisriigi abistamine, kuid sellel alusel pole iseseisvas Eestis seni süüdi mõistetud mitte ühtegi inimest, vaid eelnevalt on riigireeturid süüdi mõistetud ainult teise alternatiivi ehk salajase info edastamise alusel. Ettekandja märkis, et sellest lähtuvalt on tegemist täiesti unikaalse ja pretsedenditu kohtumenetlusega ja ta on veendunud, et inimest

mõistetakse praegu sellisel viisil süüdi tema poliitiliste veendumuste pärast.

M. Senkel tõi veel välja, et Petersoni kuulati pealt ja jälgiti 2022. aasta augustist igapäevaselt, sh kõik tema kõned ja kogu tegutsemine, kuni tema kinnipidamiseni. Samas aga pärast seda, kui ta oli 6. märtsil Venemaalt tagasi tulnud, teatasid 7. märtsil nii Siseministerium, kaitsepolitsei kui ka prokuratuur, et ei ole selliseid andmeid, mis viitaks, et Peterson on kuritegusid toime pannud. Siiski algatati 9. märtsil kriminaalasi ja 10. märtsil võeti ta vahi alla.

M. Senkel rõhutas, et kollektiivne pöördumine toob peamisena esile selle, et antud asjas ei ole kohtuistungis kinniseks kuulutamiseks ühtegi alust. Ta lisas, et tegi õiguskomisjonile ka kirjaliku ettepaneku, et komisjon võiks algatada seaduseelnõu, mis sätestaks, et kui on olemas domineeriv avalik huvi kriminaalmenetluse vastu ja tegemist on avaliku elu tegelasega, siis peab kohus väga tõsiselt kaaluma kohtuistungis kinniseks kuulutamise aluseid.

Eduard Odinets palus täpsustada, kas kollektiivse pöördumise koostajate esindaja taotlus on see, et Riigikogu õiguskomisjon algatab seaduseelnõu, mis paneb kohtule kohustuse veel põhjalikumalt kui seni kaaluda istungi avalikuks või kinniseks kuulutamist.

Mati Senkel vastas jaatavalt.

Sandra Sirge sõnas, et on samuti nõus sellega, et kohtupidamine Aivo Petersoni üle peaks olema avalik ja seda ennekõike üldsuse huvides, kuna üldsusel on väga suur huvi, mis toimub kohtusüsteemis üldiselt ning kas see on erapooletu ja põhiseaduslik. S. Sirge sõnas, et on istungil rahuliikumise KOOS (asutaja Aivo Peterson) ja erakonna KOOS liikmena ning näeb asju seetõttu vägagi erakonnasiseselt. Ta märkis, et nende erakonna arengule ja eesmärkidele toimub pidev vastuseis erinevate jõustruktuuride poolt ning seda ilmestab ka Petersoni kinnipidamine. Seda möönavad ka teised erakonna liikmed ning kollektiivne pöördumine on tehtud koos sel teemal konsulteerides ja üldsuse huvides, mitte isikliku arvamusega.

Eduard Odinets märkis, et siinkohal tekib teatud arusaamatus, sest käesolev kollektiivne pöördumine nõuab konkreetselt Aivo Petersoni kohtupidamise ja süüdistuse avalikuks muutmist, mida tõi välja ka pöördumise esindaja Sandra Sirge, kuid teine esindaja Mati Senkel on avaldanud soovi, et õiguskomisjon algataks üldise seadusemuudatuse, mis paneks kõikvõimalike kohtuistungite puhul kohtule suurema kohustuse mõelda, kas istung peaks jääma avalikuks või kinniseks. E. Odinets palus täpsustada, mis on konkreetselt kollektiivse pöördumise koostajate soov.

Sandra Sirge vastas, et küsimus on tegelikult ka selles, et Aivo Petersoni juhtum ei ole ainus Eesti poliitilisel ja üldisel ühiskondlikul maastikul, mil on riivatud inimeste õigusi sel viisil.

Mati Senkel formuleeris pöördumise esindajana lõpliku taotluse, milleks on nii see, et Petersoni kohtuistung jääks avalikuks, kui ka sellise seaduseelnõu algatamine, mis seda teemat käsitleb.

Eduard Odinets juhtis tähelepanu sellele, et sel viisil seaduse muutmist või seadusemuudatuse algatamist see konkreetne õiguskomisjonile menetlemiseks esitatud pöördumine ei sisalda. Seega on see täna toodud kui täiesti uus lähenemine asjale, sest pöördumine sisaldab ainult Aivo Petersoni kohtumenetluse avalikuks muutmist.

Valdo Randpere märkis, et õiguskomisjon ei saa kohtuistungit avalikuks kuulutada ja juhul, kui nüüd tuleb juurde teine aspekt, et komisjon peaks algatama seaduseelnõu, ei jõua selle menetlemine kindlasti Aivo Petersoni kohtuprotsessi käiku muuta ega avalikumaks teha. V. Randpere lisas, et jääb ka arusaamatuks nn rahuliikumise KOOS esindamine sel teemal, arvestades nende esindajate esinemisi Vene televisioonis.

Liisa-Ly Pakosta tegi ettepaneku sel teemal arutelu õiguskomisjonis mitte pidada ning lähtuda Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-st 152¹⁴, mis võimaldab komisjonil pöördumise tagasi lükata, kui algatus ei ole ilmselgelt kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse aluspõhimõtetega. Ta lisas, et Eesti Vabariigi põhiseaduse § 146 ütleb selgelt, et õigust mõistab ainult kohus ja kohus on oma tegevuses sõltumatu. Seega puudub Riigikogu komisjonil pädevus sellele kaasa rääkida.

Anti Haugas kommenteeris, et ei saa nõustuda Aivo Petersoni avaliku elu tegelaseks nimetamisega, sest ta ei ole avaliku võimu teostaja ja n-ö kuulsused ei ole samuti avaliku elu tegelased. See kuidas Peterson kuulsaks sai, oli pigem läbi tema kriminaaluurimise ja oma tegude, mis ei olnud ühiskondlikult aktsepteeritavad.

Mati Senkel selgitas, et valimised toimusid 5. märtsil, kuid kriminaalasi algatati 9. märtsil ning seega ei saa rääkida Aivo Petersonist kui kriminaalsest tegelasest valimiste ajal, sest kriminaalmenetlust polnud veel alustatud. Ta märkis lisaks, et Aivo Petersoni Riigikogu valimistel saadud häälte arv oli ligi 4000 ning tema arvutuste kohaselt ainult 28 praegust Riigikogu liiget kogusid sellest rohkem hääli. Seetõttu ei saa väita, et Peterson ei ole avaliku elu tegelane.

Varro Vooglaid nõustus, et õiguskomisjon ei saa otsustada kohtu eest seda, kas kohtumenetlus on avalik või kinnine. Samas saab üldise tähelepanekuna öelda, et sõltumata sellest, mida keegi arvab Aivo Petersonist või KOOS liikumisest, on demokraatliku ühiskonna ja õigusriigi põhimõtte seisukohast väga oluline see, et kohtumenetlused oleksid avalikud, välja arvatud juhul, kui on äärmiselt tungivad ja suured kaalutlused, mis õigustaks selle kinniseks kuulutamist. Seega väärrib tema hinnangul selline printsiipaalne probleem iseenesest tähelepanu, sest keegi ei tahaks ise olla kohtu all sellisel viisil, et see protsess kuulutatakse kinniseks ja puudub avalikkuse kontroll selle üle, mis täpsemalt toimub. V. Vooglaid sõnas, et kui selle konkreetse pöördumisega ei ole komisjonil võimalik midagi peale hakata, siis ehk on võimalik edasi mõelda, kas praegu kehtiva regulatsiooniga on Eesti riigis kõik hästi.

Kert Kingo sõnas, et siinkohal ei ole korrektne lähtuda isiklikest arvamustest, vaid olukorda peab vaatama üldises mõistes ja seadusest lähtuvalt. Eelkõige kuna põhiseaduse § 12 sätestab, et kõik on seaduse ees võrdsed ja kedagi ei tohi diskrimineerida poliitiliste vaadete ega erineva maailmavaate eest. Selle juhtumi puhul on tegelikult näha, et 4000 inimest on pidanud vajalikuks anda oma hääl Aivo Petersonile ja sellest tõusetubki avalikkuse küsimus, sest mainitud suur huvi on olemas, kasvõi nende 4000 inimese poolt. Kuna nähtavasti ei ole selle juhtumi puhul kriminaalmenetluse seadustiku §-st 12 lähtuvaid aluseid kohtuistungil avalikkuse piiramiseks kindlaks tehtud, võiks komisjonis siiski seda teemat üldiselt arutada just seadusest lähtuvalt, põhimõttel, et kõiki peab ühtemoodi kohtlema.

Eduard Odinets andis sõna Justiitsministeeriumi esindajale kollektiivse pöördumise ja kõlanud argumentide kommenteerimiseks.

Mare Tannberg sõnas, et kui eelnevalt on viidatud kriminaalmenetluse seadustiku §-le 12, siis kui vaadata § 11, on tegelikult üldine printsiip ikkagi see, et kohtupidamine on avalik ja need §-s 12 toodud alused on erandjuhud, mil seda avalikkust piiratakse. M. Tannberg rõhutas, et ei saa võimude lahususe printsiibist tulenevalt kommenteerida seda konkreetset kohtuasja ning ei ole näinud ka neid materjale, millise otsuse kohus tegi. Ta märkis siiski, et täiendav ettepanek seadust sel viisil muuta ei ole Justiitsministeeriumi seisukohast vajalik, sest tegelikult neid asjaolusid kohus juba otsuses kaalutleb. Konkreetsetes asjas võib tekkida küsimus, et kas üks või teine pool nõustub kohtu hinnanguga, kuid seda küsimust siin nii ära lahendada ei saa.

M. Tannberg tõi välja, et lisaks kriminaalmenetluse seadustikule on olemas Euroopa

inimõiguste konventsioon ja Euroopa Inimõiguste Kohus, kuhu on võimalik hiljem pöörduda ja esitada kaebus ning kus on kohtupraktikas avalik kohtupidamine väga põhjalikult lahti kirjutatud. Peamine printsiip on siiski see, et kohtupidamine peab üldiselt olema avalik ning väga erandlikel ja piiratud juhtudel võib seda piirata. Seega, kui inimesel tekib selline kahtlus, et siseriiklikust kohtusüsteemist abi ei saa, on võimalik ka EIK-sse pöörduda või uurida, kuidas on seelses praktikas väljendatud seda, kuidas avalikkust piirata. Ta märkis, et meie seaduses toodud alused on kitsad ja see on pigem individuaalne vaidlus, kas olla kohtuotsusega nõus või mitte, ning kohtul on kohustus mõlema poole huvisid ja argumente kaaluda. Eeldus on alati see, et on avalik huvi ja kohtuistung on avalik ning vaid teatud piiratud juhtudel saab sellises olukorras öelda, et on põhjust seda õigust avalikkusele piirata, mil juhul kohus kaalutleb ja teeb vastava otsuse. Eelnevat arvestades, ei näe ta põhjust § 12 täiendamiseks.

Kert Kingo uuris, kuidas mõeldakse seda avalikkust ehk kelle huvisid ja mis hetkest arvestatakse ning kas see arv on kuidagi piiritletud. Näiteks, kas need 4000 inimest, kes on konkreetse isiku poolt hääletanud, kvalifitseeruks avalikkuseks.

Mare Tannberg rõhutas, et kõik kohtuasjad peaksid olema avalikud ehk seda ei otsustata igakordselt, kui mitmel inimesel on huvi selle asja vastu. Enamiku kriminaalasjade puhul praktiliselt ei ole mingit avalikku huvi, kuid see avalikkuse printsiip on põhimõtteline lähtekoht, mille alusel eeldatakse, et kohtuistung on avalik ja kes soovib, saab minna istungit kuulama. M. Tannberg selgitas lisaks, et kui arutelu on jõudnud kohtumenetluse faasi, siis sel hetkel peab see arutelu olema avalik, vaid eeluurimine, mis sellele eelneb, on menetluse huvides kinnine, et uurimist oleks võimalik läbi viia. Pärast seda saab kohus vaid piiratud juhtudel otsustada, et on põhjust kohtuistung kinniseks kuulutada.

Varro Vooglaid küsis, milline on see otsene seaduslik alus, millele toetudes on praegusel hetkel kohtuotsusega menetlus kinniseks kuulutatud. Ta märkis, et kriminaalmenetluse seadustiku § 12 lõike 1 punkti 4 alusel võib istungi kinniseks kuulutada justkui ükskõik, mis tingimustel, sest see sätestab, et istungi võib kinniseks kuulutada õigusemõistmise huvides, sealhulgas juhul, kui kohtuistungi avalikkus võib ohustada kohut või kohtumenetluse poolt või tunnistaja julgeolekut.

Mati Senkel vastas, et sellele punktile toetudes näebki prokurör põhjust istung kinniseks kuulutada, kuid sellega ei saa nõustuda. Põhjenduseks oli toodud see, et kuivõrd on toimunud piketid Aivo Petersoni kaitseks, siis kui piketeerijad saali tulevad, võivad nad tõenäoliselt hakata korda rikkuma. Samas ei ole piketeerijad siia ka väljas korda rikkunud ning ei ole näha põhjust, miks nad peaksid korda rikkuma kohtusaalis. M. Senkel lisas, et Aivo Peterson ei ole oma lastega saanud suhelda kaheksa kuud ning eelkõige sooviksid just perekonnaliikmed saali tulla ja kuulata kohtuistungit.

Kert Kingo tõi välja, et põhiseaduse järgi on igal inimesel õigus vabalt väljendada oma meelsust ja vaateid, kuid nähtavasti tõlgendas kohus inimeste meelsuse väljendamist ohuna, kui selle alusel kuulutati kohtuistung kinniseks.

Mati Senkel märkis, et sellistel kaalutlustel kuulutati kinniseks Petersoni vahistamise istungi ja seal ei olnud piketeerijate meelsusest juttu, vaid leiti, et kui nad tulevad meelt avaldama, rikub see kohtuistungit korda. M. Senkel sõnas, et kui Petersoni süüdimõistev kohtuotsus peaks jõustuma, siis on see oluliseks ja tema hinnangul põhjanevaks ohuks inimeste õigusele poliitilisi veendumusi avaldada ja sõnavabadusele Eestis ning kaitsepolitsei hakkab otsustama, millised poliitilised veendumused on õiged ja millised mitte ning kuidas tõlgendatakse Venemaa abistamist.

Valdo Randpere avaldas arvamust, et kui rääkida sellest, et justkui surutakse inimeste vaba arvamust maha ja piiratakse nende sõnavabadust, siis just KOOS liikumise esindajad tegid

koos EKRE esindaja Kalle Grünthaliga peale valimisi videopostituse, milles nad teatasid, et nende ühine eesmärk on takistada praeguse valitsuse võimule tulekut. Selle postituse peale teatas üks EKRE juhtfiguuridest, Henn Põlluaas, avalikult, et see ei ole absoluutselt EKRE seisukoht, ei nõustata Kalle Grünthali sõnavõtuga ning ei tehta koostööd KOOS liikumisega. See tõstatab justkui küsimuse, kas Henn Põlluaas rikkus nii põhiseadust ja piiras EKRE liikme Kalle Grünthali sõnavabadust. V. Randpere uuris, kas seda soovib Kert Kingo täna väita.

Kert Kingo kommenteeris, et Valdo Randpere ei saanud tema küsimuse sisust aru, sest tema küsis põhiseadusest tuleneva meelsuse vabaduse ja väljenduse kohta ning soovis vaid täpsustada, kas see oligi kohtuistungis kinniseks kuulutamise põhjenduseks, et inimesed väljendasid protestiaktiooni (piketi) näol oma meelsust, sest inimesed käitusid tegelikult seaduse kohaselt.

Mati Senkel sõnas lõpetuseks, et Aivo Peterson on unikaalne süüdistatav selles mõttes, et teda on juba korduvalt n-õ ajalehega tapetud ja nüüd tahetakse teda ka eluks ajaks vangistada. See on esimene kaasus Eesti õigusemõistmise ajaloos, kus nn poliitiline laip tahetakse veel ka eluks ajaks vangistada. M. Senkeli hinnangul on see täiesti pretsedenditu.

Eduard Odinets tänas kõiki külalisi istungil osalemise eest. Pärast külaliste lahkumist sõnas esimees, et pöördumise tagasilükkamist ilma seda läbi vaatamata on komisjoni sekretariaadiga arutatud, põhjendusel, et esineb põhiseadusega vastuolu. Jõuti seisukohani, et selle vastuolu põhjendamine on hiljem oluliselt keerulisem, kui selle pöördumise ärakuulamine ja otsuse tegemine. Ta lisas, et tema mäletamist mööda, ei ole Riigikogus kollektiivseid pöördumisi seni selle punkti alusel tagasi lükatud. Siiski, kuna pöördumist on nüüd arutatud ning kuigi kõlas kaks erinevat soovi, peab õiguskomisjon lähtuma väga konkreetselt väljendatud kollektiivsest pöördumisest ja selle soovist teha konkreetselt Aivo Petersoni kohtuasi avalikuks. Just sellele pöördumisele on inimesed alla kirjutanud. Esimehe arvates ei saa õiguskomisjon arutelust tulenevalt pöördumises väljendatud soovi kohast otsust teha. Õiguskomisjon ei saa nõuda kohtult istungi avalikuks kuulutamist ega korraldada sel teemal õiguskomisjoni avalikku istungit ja arutada, kas teha kohtuistung kinniseks või avalikuks, ega anda ka vastavaid ülesandeid Vabariigi Valitsusele. Esimees möönis, et tekkinud arutelu § 12 aluste osas oli hea ja kunagi võiks selle juurde tagasi tulla ning teoreetiliselt oleks võimalik algselt vastav seadusmuudatus, sest siin on, mille üle arutleda. Samas on hetkel vaja teha otsus ainult lähtuvalt sellest konkreetselt pöördumisest ning nendest kuuest võimalusest, mis komisjonil kollektiivsete pöördumiste puhul on võimalik teha, on ainuke võimalus see pöördumine tagasi lükata.

Varro Vooglaid kommenteeris, et nii see tõesti sellest pöördumise tekstist tulenevalt on, kuid võimalusel võiks selle otsuse juurde anda selgitusi võimalike väärtõlgenduste välistamiseks, et miks õiguskomisjon selle tagasi lükkas ning mitte sellepärast, et see on mingi poliitiline seisukoht.

Eduard Odinets vastas, et selgituseks ongi see, et Riigikogu ei sekku kohtumenetlusse ja see on ainult kohtu otsustada, kas istung on avalik või kinnine, vastavalt kriminaalmenetluse seadustikule. Külalistele läheb väljavõtte protokollist, milles on võimalik selgitustega tutvuda. Ta lisas, et kui Peterson või tema kaitsja ei ole selle kohtu otsusega nõus, nii nagu ka Mare Tannberg välja tõi, on olemas võimalused seda vaidlustada.

Kert Kingo märkis, et sõnastus peaks välja tooma selle, et Riigikogu komisjonil puudub võimalus sekkumiseks, kuna see on puhtalt kohtu pädevuses, mitte selle, et komisjon justkui lihtsalt otsustab mitte sekkuda.

Eduard Odinets nõustus, et selgitus eelkõige kajastab seda, et õiguskomisjonil puudub seadusest tulenevalt võimalus ja õigus sel viisil kohtumenetlusse sekkuda.

Otsustati:

2.1. Esitatud ettepanek tagasi lükata (konsensus: Anti Haugas, Kert Kingo, Anastassia Kovalenko-Kõlvart, Eduard Odinets, Liisa-Ly Pakosta, Mati Raidma, Valdo Randpere, Vilja Toomast, Varro Vooglaid).

3. Kollektiivne pöördumine "Keelustame Eestis zoofiilia"

Eduard Odinets andis sõna kollektiivse pöördumise koostajate esindajatele.

Farištamo Eller tegi MTÜ Loomus nimel pöördumise sisu ja eesmärkide tutvustamiseks ettekande (*Lisa 1*). Rahvaalgatus ja teema tõstatust tuleneb asjaolust, et hetkel on Eestis seksuaalvahekord loomaga n-ö hall ala, sest otseselt lubatud ei ole, aga seadusega keelatud ka mitte. Kollektiivse pöördumise eesmärgi kohaselt on esitatud nõuded täiendada loomakaitseadust, lisades lubamatute tegude hulka ka loomade seksuaalse väärkohtlemise, ning täiendada karistusseadustiku nii, et see tegu oleks karistatav, sh olulise lisakaristusena määrata loomade pidamise ja loomadega töötamise keeld. F. Eller tõi ettekandes näiteid zoofiilia juhtumitest Eestis ning teiste riikide seadusandlusest.

Mati Raidma küsis ettekande slaidil toodud kaardi osas, mis vahe on sinistel (zoofiilia illegaalne) ja halli värvi riikidel ning kas oranžides riikides on seaduses kirjas, et zoofiilia on lubatud.

Farištamo Eller selgitas, et kaardil sinistes riikides on zoofiilia seadusega keelatud ehk illegaalne, aga hallides riikides ei ole see keelatud ega lubatud. Oranžides riikides on legaalne.

Anu Tensing lisas, et tavaliselt on seal (oranžides riikides) mingi tingimus, näiteks on lubatud juhul, kui ei ole tekitatud füüsilisi kannatusi.

Eduard Odinets kommenteeris, et hallide riikide nagu Eesti puhul ei saa öelda, et seksuaalvahekord loomaga on lubatud, kuid see ei ole konkreetselt välja toodud kui karistatav seksuaalne tegu, samas looma väärkohtlemine jms on endiselt seaduses olemas.

E. Odinets palus veel täpsustada, mis erinevus on Eestil ja Soomel ja miks ollakse sellel kaardil erinevat värvi ning kas oranž värvus tähendab tõesti, et seadusega on zoofiilia nendes riikides (sh Soomes) lubatud. Esimees palus selle täiendava informatsiooni saata komisjonile.

Valdo Randpere uuris, kui suur see probleem Eestis tegelikult on. Ta märkis, et seaduseandjal oleks oluline teada probleemi ulatust ja mida hoitakse seaduse muudatusega ära.

Anu Tensing sõnas, et ettekandes toodud Eesti näited on juhtumid, mis jõudsid meediasse ja said seeläbi palju kajastust, kuid Eesti Loomakaitse Selts saab iga aasta mitmeid selliseid teavitusi. Need materjalid saadetakse politseisse, kuid sinnapaika see üldjuhul jääbki.

Eduard Odinets andis kommentaariks sõna Politsei- ja Piirivalveameti (PPA) esindajale ja uuris, kas neil on välja tuua statistikat probleemi ulatuse ilmestamiseks.

Ly Kallas sõnas, et kui eelmisel aastal tuli terve aasta jooksul 30 avaldust loomakaitseaduse rikkumistest, siis sellel aastal 22. oktoobri seisuga on neid avaldusi umbes 60, mida politsei on menetlenud. Tegemist on näiteks loomade vigastamise juhtumitega. Kriminaalasjaks läheb tegu juhul, kui tagajärjeks on surm, ning neid juhtumeid on oluliselt vähem kui väärteomenetlusi.

Eduard Odinets uuris, kas PPA statistikas väljendub eraldi seksuaalvahekord loomaga.

Ly Kallas vastas eitavalt, sest selleks on olemas loomakaitseseaduse § 66², mille alusel saab looma suhtes lubamatu teo toimepanemise eest karistada ning samuti saab looma julma kohtlemise eest vastutusele võtta karistusseadustiku § 264 järgi, mil juhul on tegemist juba kuriteoga ja materjalid lähevad kohtusse. Kui nende sätetega ei saa kätte seda koosseisu, et tegemist on olnud looma väärkohtlemisega sellisel kujul, siis ei saa nende alusel inimest ka vastutusele võtta.

Eduard Odinets palus õiguskomisjoniga seda PPA statistika kohast täpsemat informatsiooni jagada.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart märkis eelneva arutelu juurde, et Soome oli tõesti üks viimastest riikidest, kus lisaks Ungarile ja Rumeeniale oligi zoofiilia lubatud ehk seaduses oli see eraldi sätestatud, et on lubatud juhul, kui loom ei saanud täiendavaid vigastusi, see ei olnud n-ö pealesurutud, ei olnud kasutatud julmust ega põhjustatud kahju ega valu. Nüüd muudetakse see regulatsioon ära.

A. Kovalenko-Kõlvart kommenteeris veel PPA sõnavõttu, et nähtavasti on tegemist ikkagi nn halli alaga, sest kui lugeda loomakaitseseadust ja mis on looma suhtes lubamatu tegu, siis on see suuresti seotud pigem aretamise ja loomapidamisega. Seega on seda koosseisu eeldatavasti keeruline kätte saada, kui juhtum puudutab zoofiiliat. A. Kovalenko-Kõlvart märkis, et praegu on kuriteo korral loomapidamise keeld kuni 5 aastat, kuid tegelikult peaks selliste kuritegude puhul seaduseandja liikuma selles suunas, et see keeld oleks pikem. Ta uuris, mis on kutsutud külaliste hinnang, kas see keeld pikkus peaks üleüldiselt pikemaks liikuma või peaks olema selle kuriteo puhul selles osas eraldi säte.

Farištamo Eller vastas, et olles selle teemaga tegelenud, peaks nende hinnangul sellise kuriteo korral loomapidamise keeld olema eluaegne.

Eduard Odinets märkis, et üks lahendus oleks ka luua register, kus oleks võimalik vaadata, kas loomapidaja on sellise teo toime pannud.

Kert Kingo sõnas, et tegemist on väga asjakohase pöördumisega. Ta lisas, et kui ettekandes mainiti, et zoofiilid ise ütlevad, et armastavad neid loomi, siis nii on ka näiteks vägistamiste juhtumite puhul, kuid kohtlemine ja vastutusele võtmine, sh karistamine on erinev. Tema hinnangul peaks siinkohal kasutama analoogiat.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart küsis PPA esindajalt, et kui on olemas looma julma kohtlemise paragrahv, kus on toodud karistusena rahaline karistus või kuni kaheaastane vangistus, siis millised need karistusmäärad tavaliselt kuritegude puhul on.

Ly Kallas vastas, et kuna kuritegude karistusi määrab kohus, siis neid andmeid tal ei ole. Väärteomenetluste puhul on tehtud rahatrahve, kuid samas tekib siinkohal küsimus, kas see n-ö ravib inimest. Kui väärteomenetluses on eesmärk kuni kolmeks aastaks ära võtta loomapidamise õigust, siis on vaja kohtusse minna, sest PPA poolne menetleja ei saa seda üldse ise otsustada, sest tegemist on õiguste piiramisega.

Mati Raidma küsis täitevvõimu poolelt, kas nende tööplaanides on selle teema käsitlemine üldse olemas, näiteks väljatöötamiskavatsus sellel suunal.

Eduard Odinets andis sõna Justiitsministeeriumi esindajale teema kommenteerimiseks.

Mare Tannberg selgitas, et loomakaitseseaduses on olemas § 4, mis ütleb, mis on looma suhtes lubamatu tegu, ning karistusseadustiku § 264 sätestab looma julma kohtlemise. Seda

karistusseadustiku sätet sisustatakse läbi loomakaitseseaduse. Justiitsministeerium on juba eelnevate arutelude käigus väljendanud aga seda, et karistusõigus on viimane abinõu ja seetõttu ei saa hakata seda küsimust lahendama karistusseadustiku muutmisega, sest on vajalik leppida kokku, mis see looma suhtes lubamatu tegu on. M. Tannberg juhtis tähelepanu sellele, et kui vaadata loomakaitseseaduse § 4, siis tegelikult looma vigastamine ja talle valu, välditava füüsilise ja vaimse kannatuse põhjustamine on juba looma suhtes lubamatu tegu. Need küsimused tuleb kõigepealt ära lahendada ja seetõttu on Justiitsministeeriumi hinnangul see loomakaitseseaduse teema, näiteks kui öeldagi välja poliitiline seisukoht, et igasugune suguühe loomaga on keelatud, oleks alles siis järgmine samm mõelda, kas seda peaks kuidagi eraldi karmimalt karistama ning misjärel saaks pöörduda karistusseadustiku sätete muutmise juurde. M. Tannberg rõhutas, et selline diskussioon tuleks selles kontekstis läbi pidada, et mis ulatuses on tegemist looma suhtes lubamatu teoga. Seetõttu ongi praegu selline hall ala, sest kui see tegu põhjustab kannatusi, on see tegelikult Eestis keelatud.

Anti Haugas tõi välja, et Tori talli juhtumi korral maksti hoopis omanikule kompensatsiooni, kuna hobune sai psühholoogilise trauma ning väidetavalt ei saavat enam edasi võistelda. Ta küsis, miks antud juhul tulenevalt loomakaitseseadusest ei saanud teo toimepanija kriminaalkorras karistada.

Anu Tensing täpsustas, et selle juhtumi puhul sai tall rahatrahviga hobuse vigastamise eest karistada ning pidi maksma omanikule kompensatsiooni. Teo toimepanija sai karistada vaid talli omavolilise sissetungimise eest.

Mare Tannberg vastas, et ei saa Justiitsministeeriumi esindajana konkreetset kriminaalasja kommenteerida, sest ei tea, milline see menetluslik olukord seal tegelikult oli. Ta lisas, et tema hinnangul praktikas väga tihti seisnebki küsimus selles, et kui loomale on valu tekitatud, siis on igal juhul olemas väärtegu, kas siis loomakaitseseaduse või teatud juhtudel karistusseadustiku alusel, kuid tekib selline menetluslik küsimus, et kas tegu oli valu põhjustav või mitte. Menetlus võib seetõttu jääda selle küsimuse taha. Samas, kui seaduses oleks selgelt öeldud, et igasugune suguühe loomaga on keelatud, siis see küsimus langeks.

Kert Kingo kommenteeris, et isegi näiteks mitme vägistamise koosseisu puhul ei ole suudetud tõendada, et on põhjustanud kannatusi, ning loomade puhul oleks veel keerulisem seda tõendada. K. Kingo sõnas, et tema seisukohalt on selline tingimuslik lause paragrahvi tühi sisustus, sest sellega ei saa lõpptulemusele midagi juurde. Ta rõhutas, et kui kaalutakse ühiselt see seadusemuudatus ära teha, siis ei peaks selliseid tühje lauseid, mida on võimalik kohe ümber lükata, paragrahvi sõnastuses kasutama. Kui tuleb eelnõu, peab see olema konkreetne ja üheselt arusaadav.

Mare Tannberg nõustus eelkõnelejaga, aga rõhutas veel, et loomakaitseseadus ei ole Justiitsministeeriumi pädevuses. Kui selles seaduses midagi muudetakse ja järgmine samm selle pinnalt oleks täiendada karistusseadustikku, siis saab seda uuesti kaaluda, kuid ei saa hakata midagi karistusseadustikus muutma, kui loomakaitseseadus sellega kaasa ei tule.

Eduard Odinets andis sõna Siseministeeriumi esindajale teema kommenteerimiseks.

Marju Aibast sõnas, et nõustub Justiitsministeeriumi esindaja sõnavõtuga ning ka Siseministeeriumi puudutab see teema pigem vähe. Kui arutelust lähtuvalt on vaja midagi täiendada või täpsustada, siis võib seda kaaluda. Kindlasti aga oodatakse, et oleks rohkem statistikat ning teema paremini kirjeldatud, kui peaks minema seaduse muutmiseks.

Farištamo Eller märkis seoses statistikaga, et kuni zoofiilia ei ole kuritegu sellisel moel, siis on väga keeruline statistikat ka teha ja kujundada piisavalt hästi.

Kert Kingo kommenteeris, et näiteks nn vaenukõne eelnõu puhul ei heidutanud statistika

puudulikkus eelnõu loomist ja seetõttu ei ole ka käesoleva teema puhul näha, et ulatuslik statistika oleks väga vajalik. Kui seda on vaja, siis saab teha viimaste aastate statistikat, sest seda ju nähtavasti juba tehakse.

Eduard Odinets andis sõna Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi esindajale.

Pille Tammemägi sõnas, et 2020. aastal oli ministeeriumis laua peal samuti üks loomakaitsjate poolt algatatud petitsioon, kus ühe punktina oli zoofiilia teema tõstatatud, ning mida arutati Riigikogu maaelukomisjoni tasandil ja jõuti ühisele arusaamisele, et praeguse õiguse ja üldise arusaamise kohaselt on loomadega suguühtesse astumine igal juhul käsitletav looma suhtes lubamatu teona ehk välditava füüsilise ja vaimse kannatuse tekitamisena. Selle klausli alusel läheb see kindlasti väärteto ja selle keelu alla, sest on välditav ja igal juhul lubamatu tegu. Karistusseadustiku julma kohtlemise sätte kohaldamiseks peaks aga hindama igat juhtumit ja selle asjaolusid eraldi, kuid õiguslikult see olukorda tegelikult ei muuda. Sellised on need seisukohad seni olnud ja on ka praegu.

P. Tammemägi tõi välja, et praktikas ei ole Põllumajandus- ja Toiduameti viimaste andmete põhjal loomade väärkohtlemise vihjete osas neid, mille alusel nemad algataksid menetlust. Seetõttu on statistika poolest olukord selline, nagu see on. Lisaks teeb Põllumajandus- ja Toiduamet peetavate loomade osas nõuetekohast järelevalvet riskipõhiselt ja kontrolli käigus selliseid asju üldjuhul välja ei tule. P. Tammemägi rõhutas, et hinnanguliselt on kõik sellised teod hukka mõistnud ja keelanud, kuid seaduse muutmiseks ja tegelikku maastikupilti arvestades ei ole näha vajalikkust hooba ning oleks väga hea, kui leiduks mingisugune praktiline juhtum või kohtu hinnang, mis sisustaks julma kohtlemise ja oleks aluseks karistusseadustiku muudatuste tegemiseks.

Kert Kingo sõnas, et selle teema puhul ei peaks olema kõige olulisem välja selgitada, mida tunneb loom julma kohtlemisena, sest suguüheloomaga kui selline on ebanormaalne ja perversne ning ainuüksi sellest asjaolust peab piisama. Seetõttu peab see olema seadusega kuulutatud keelatavaks ja rohkem argumente polegi vaja.

Pille Tammemägi sõnas, et ei vaidle sellele vastu, kuid tasub märkida, et igal seadusel on oma eesmärk ja loomakaitseseadus lähtub sellest, et on vajalik looma heaolu tagamine ning seetõttu lähtubki seadus sellest, milliseid kannatusi loomale tehakse. Seaduse ülesehitus hakkab sellest ning kui anda poliitiline hinnang keelustamise osas sõltumata looma heaolust, siis tekib küsimus, kas see on loomakaitseseaduse küsimus.

Kert Kingo kommenteeris, et probleem seisnebki selles, et see tegu ei ole ka siis normaalne, kui näiteks tõestada ära looma enda soov või heaolu. Seadust on võimalik nii sisustada ja tegu keelustada.

Farištamo Eller tõi välja, et Norras on zoofiilia olnud keelatud alates 2009. aastast ja Norra suurima loomakaitseseorganisatsiooni juristilt on saadud info, et viimasel ajal on tulnud mitu kohtuotsust, kus inimesi on päriselt selle sätte alusel kriminaalkorras karistatud. Seega oleks seaduse muudatuse mõtte selles, et saaks päriselt karistada ja anda sõnumi ühiskonnale, et see teguviis pole normaalne.

Mati Raidma sõnas, et loomakaitseseaduse § 4 puhul on tegelikult see nimekirja lubamatutest tegudest n-õ avatud, ja küsis, kas sellesse nimekirja seksuaalse väärkohtlemise lisamine teo näitena oleks lahenduseks.

Mare Tannberg vastas, et Justiitsministeeriumi hinnangul, kui soovitakse, et selline tegu oleks kriminaalkorras karmimalt karistatav või oleks nähtavam karistusseadustikus, siis selle eelduseks on see, et loomakaitseseadusest tuleks selgelt välja, et igasugune selline tegu on keelatud. Vaadates § 4, võiks tõepoolest selline tegu justkui sinna alla minna, aga praegu ongi

tegelikult see n-ö hall ala, nii kaua kuni need tingimuslikud heaolu küsimused on õhus ja ongi vaieldavad. Seega oleks vaja keeld selgelt välja öelda ning sellisel juhul on väärtegu loomakaitseseaduses olemas ja karistusseadustiku säte on kui raskendav asjaolu, kus karistus on suurem. Justiitsministeeriumi hinnangul peab siiski alustama teema käsitlust loomakaitseseadusest.

Mati Raidma märkis, et loomakaitseseaduse § 4 lõige 1 räägib vaid lubamatust teost ja lõige 3 on ainuke, mis räägib keelatud teost, mille all on keelatud tegevusena toodud ainult sunniviisiline söötmine. Ta küsis, milline on siinpuhul loogika, et isegi näiteks piinamine ei ole toodud kui keelatud tegu.

Mare Tannberg selgitas, et rääkis lubamatust teost, sest kui vaadata karistusseadustiku sätet, siis seda sisustatakse läbi § 4 ehk looma suhtes lubamatu tegu ja nende täiendavate kriteeriumide. Seetõttu, nagu eelnevalt välja toodud, peaks karistusseadustiku muutmiseks täiendama seda loomakaitseseaduse paragrahvi. Sisuliselt on lubamatu ja keelatud sama.

Valdo Randpere sõnas, et ei ole siiski päris täpselt aru saanud, kui suur see probleem Eestis tegelikult on ja kui ongi vaid need kaks ettekandes toodud juhtumit 20 aasta jooksul, siis võib-olla ei ole seadusandlikult vaja nii palju muuta. Ta lisas, et juhul, kui keelustada, peab olema keelatud suguühe loomaga, mitte eeltooduna seksuaalne väärkohtlemine, sest muidu on sõnastus liialt ebaselge.

Eduard Odinets tänas kutsutud külalisi istungil osalemise eest. Pärast külaliste lahkumist sõnas esimees, et arutelu põhjal on tegemist sellise küsimusega, mille osas on keeruline seisukohta kujundada, sest ilmselgelt kõik mõistavad hukka looma sellisel viisil kohtlemise, kuid erinev seisukoht on ilmselt selles, kas see peab loomakaitseseaduses ja seeläbi karistusseadustikus reguleeritud olema nii nagu pöördumise nõudes esitatud. Nähtavasti on teema laialivalgunud ka ministeeriumite vahel ning küsimusi on endiselt palju õhus, arvestades, et tegelikult puudub ka statistiline ülevaade, sest politseistatistikas, mis puudutab looma väärkohtlemist, ei tehta eraldi märkeid selles osas, et väärkohtlemine seisnes just suguühthes.

E. Odinets tegi eelnevast lähtuvalt ettepaneku saata kollektiivse pöördumise ettepanek edasi Vabariigi Valitsusele (VV) seisukoha kujundamiseks, pöördumisele vastamiseks ja oma seisukohast komisjonile teadaandmiseks. Nii saab VV omavahel arutada, ministeeriumid teeksid omavahel asjad selgeks ja annaksid komisjonile teada, mida nemad arvavad ja selle teadmise pealt võib komisjon selle teema juurde tagasi tulla. Kui enamus komisjoni liikmetest leiab, et juhul, kui valitsus ütleb, et ei näe vajadust täiendavaks reguleerimiseks, tuleks algtada komisjoni poolne eelnõu, siis seda saab alati teha, aga esimene samm oleks ikkagi see ettepanek, et saata kollektiivne pöördumine valitsusele seisukoha kujundamiseks.

Kert Kingo rõhutas veel oma seisukohta, et ei saa väita, et probleemi lahendamine on keeruline ilma statistikata, sest näiteks nn vaenukõne seaduse eelnõu tehti ära ilma probleemideta, kuigi ka sellel ei ole statistikat piisavalt. Käesoleva pöördumisega on tõstatatud reaalne probleem ning nagu arutelu käigus välja öeldi, tehakse sellekohaseid avaldusi. Loomadega suguühtesse astumine on ilmselgelt ebaloomulik ja ei ole näha ühtegi kaalumismomenti, kas seda üldse on vaja reguleerida. Kõik sellised ebaloomulikud ja normaalsuse vastased asjad tuleb karistatavaks teha, et nende tegude toimepanijad õigele rajale suunata.

K. Kingo sõnas, et kuna arutelu käigus oli näha, et teema on tõesti ministeeriumite vahel erinevalt laiali valgunud, siis on lahenduse ühe variandina tõesti õige ettepanek saata see pöördumine valitsusse, et nemad otsustaksid. Samas on tema enda ettepanek see, et kui VV poolt lahendust ei tule, peab komisjon ise lahenduse leidma. Lisaks võiks teha ettepanek, kui see on komisjoni pädevuses, et ministeeriumid teeksid ise vastava töörühma ja leiaksid selle

konkreetsel lahendusel, kuidas seda probleemi õigesti juriidiliselt käsitleda.

Eduard Odinets vastas, et komisjon ei saa käskida VV-l teha töörühma.

Kert Kingo täpsustas, et töörühma võiks teha komisjon, kui see on komisjoni pädevuses.

Valdo Randpere märkis, et kui rääkida väärkohtlemisest, siis justkui oleks olemas ka mitte väärkohtlemine selles seoses ja seda tegelikult selle teema puhul keegi siin ju ei leia. Ta sõnas, et tema hinnangul on väga mõistlik saata pöördumine VV-le ja toetab igati seda ettepanekut, sest hetke olukord Riigikogus on selline, et ükskõik, mis eelnõu Riigikogu ise algataks, ei jõuta EKRE fraktsiooni obstruktsiooni tõttu seda kunagi ära arutada. Valitsuse eelnõu puhul aga oleks võimalik see vajadusel siduda valitsuse usaldusega ja sel juhul saaks selle ka vastu võtta.

Varro Vooglaid kinnitas EKRE fraktsiooni nimel, et kui see eelnõu algatatakse komisjoni poolt, siis mingit obstruktsiooni ei tuleks. Sellest tulenevalt sõnas, et tuleks lõpetada selline edasi-tagasi põrgatamine sel teemal, mis oli eelnevalt ministeeriumite vahel, ja nüüd ka komisjon saadab selle edasi hoopis valitsusele, kuigi seadus ütleb väga selgelt, et komisjon saab ka ise eelnõu algatada. V. Vooglaid märkis, et seetõttu jääb arusaamatuks, mille üle üldse toimub selline arutelu, kui kõik on nõus sellega, et Eesti peaks olema selline riik, kus loomadega seksuaalsuhetesse astumine on õigusvastane. See näitab, et sellel teemal on konsensus ja ei ole kedagi õiguskomisjonis, kes arvaks, et see peaks seaduslik olema. Probleem on ju selles, et see ei ole piisavalt täpselt loomakaitseseaduses sätestatud ja seega võiks olla absoluutne miinimum see, millele Mati Raidma viitas, et kirjutada loomakaitseseaduse loetellu looma suhtes lubamatutest tegudest sisse väga konkreetselt ka seksuaalsuhted loomadega.

V. Vooglaid sõnas, et sellega oleks juba väga oluline osa probleemist lahendatud ning on iseküsimus, kas see on piisav selleks, et taotleda ka neid taotletud karistusseadustiku muudatusi. Ta rõhutas, et see absoluutne miinimum oleks tegelikult komisjoni raames lihtne saavutada ja ühiselt ära teha.

Eduard Odinets märkis, et üks murekoht on siinkohal see, et loomakaitseseadus ei ole õiguskomisjoni haldusalas, vaid maaelukomisjoni.

Mati Raidma sõnas, et iseenesest toetab ettepanekut suunata pöördumine valitsusse, aga soovib lisada, et kui tegelikult vaadata loomakaitseseaduse § 4 ja arvestada seda, milliseid tegusid tegelikult loomadega toime pannakse, sh piinamine jms, mis peaksid olema seaduse sõnastusel keelatud, siis võiks valitsus selle seaduse peatüki üleüldiselt uuesti n-õ lahti võtta ja korrektselt sõnastada. M. Raidma rõhutas, et kui see § 4 on nii üldine, siis on keeruline seeläbi sõnastada ka vastavaid karistussätteid ja lahendada probleemi.

Eduard Odinets juhtis tähelepanu, et õiguskomisjon lahendab praegu konkreetset kollektiivset pöördumist ja peab otsustama, mida teha konkreetselt nende ettepanekutega, mis on komisjonile tulnud.

Anastassia Kovalenko-Kõlvart sõnas, et kuulates erinevate ministeeriumite esindajate sõnavõtte oli kohati piinlik, sest tegelikult saavad ju ministeeriumid aru, et see on probleem ja on seaduses hall ala, mistõttu on ka kuriteokoosseisu tihti raske määratleda, aga seejuures tuuakse erinevaid põhjendusi, miks ei peaks seda kindlamalt määratlema või suunavad teisele ministeeriumile. A. Kovalenko-Kõlvart märkis, et õiguskomisjoni tulnud pöördumise algatajate tahtmine oli see, et zoofiilia oleks karistusseadustikus reguleeritud ja karistatav. Samas arutelust lähtuvalt on arusaadav, et karistusseadustik ja loomakaitseseadus käivad siinkohal käsikäes. Eelnevast lähtuvalt on tema ettepanek see, et õiguskomisjon algatab sellise seadusemuudatuse koostöös maaelukomisjoniga, et probleemile ja nii loomakaitseseaduse § 4

kui ka karistusseadustiku võimalikele täiendustele vaadataks otsa korraga. Jooksvalt saaks ka küsida arvamust VV-lt. Ta lisas, et kui loomakaitseseadus tehakse täiuslikumaks, siis võib-olla isegi ei pea karistusseadustikku muutma, sest see viitab omakorda loomakaitseseadusele.

A. Kovalenko-Kõlvart rõhutas, et seaduseandja roll ongi see, et sellised hallid alad teha paremaks ja need parandada ning samal ajal tagada, et erinevad seadused oleksid koos tõlgendatavad ühtemoodi.

Eduard Odinets sõnas, et tema esimene eelistus on ikkagi paluda valitsusel sellega tegeleda ning kui valitsus lahendusega hakkama ei saa, siis tuleb komisjon ise appi ja sel juhul tõesti koostöös maaelukomisjoniga. Valitsus peaks enne pidama neid diskussioone, sh ministriumid omavahel kokku leppima ja tegema paremaid sõnastusi ning siis saab Riigikogu hiljem seda menetleda.

Varro Vooglaid kommenteeris, et pooldab saajaprotsendiliselt Anastassia Kovalenko-Kõlvarti tehtud ettepanekut, sest selline selle teema edasi-tagasi põrgatamine on ebaefektiivse õigusloome muustrite süvendamine. Ta nõustus, et maaelukomisjoniga koos saaks selle kenasti tehtud ja probleemi lahendatud, sest kui on selline konkreetne küsimus, saab selle kohe ka lahendada.

Vilja Toomast sõnas, et toetab ettepanekut, et valitsus teeb selle normi korda, aga soovib lisada, et sel juhul on oluline, et õiguskomisjon märgib väga selgelt, millest selline pöördumine tuleneb ja millist lahendust soovitakse saada, eelkõige, et kõigepealt muudetakse vastavalt loomakaitseseadust, misjärel on õiguskomisjonil juba lihtsam anda konkreetset suunist, et sõnastusest tuleks konkreetset välja, et suguühe loomadega on keelatud. Kui see on tehtud, alles siis saaks edasi vaadata võimalikke täiendusi karistusseadustikku, sest tegelikult on praegu n-ö pall Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi käes. V. Toomast rõhutas, et õiguskomisjon peaks andma sellise väga konkreetse ülesande, ilmestamaks, miks komisjon pöördumise valitsusele suunab.

Eduard Odinets nõustus eelkõnelejaga, aga märkis, et õiguskomisjon edastab siiski valitsusele selle konkreetse pöördumise, mis algabki sellest, et tuleks täiendada loomakaitseseaduse § 4 ja siis teha karistusseadustiku muudatused. Seega võib õiguskomisjon oma kommentaarid küll lisada ja VV-le saadetakse ühtlasi ka komisjoni istungi protokoll, aga õiguskomisjoni ametlik otsus puudutab siiski ainult neid konkreetseid soovet, mis on väljendatud selles kollektiivses pöördumises.

Varro Vooglaid juhtis tähelepanu, et tegelikult on komisjonil põhimõtteliselt kaks erinevat valikut, millest üks on teha lihtsalt ettepanek VV-le, mis ei kohusta neid tegelikult mitte millekski, peale komisjonile vastuse andmise, ning teine valik on reaalselt algatada seadusemuudatus. Ta märkis, et need ei ole võrdväärset valikud, kuidas sellele asjale läheneda, sest kui pöördumine edastatakse VV-le, võib see lihtsalt n-ö riulisse jääda.

Eduard Odinets tegi ettepaneku pikendada istungit maksimaalselt kuni kella 13.10-ni, et jõuaks teha otsuseid. Komisjon kinnitas ettepaneku konsensuslikult.

Kert Kingo nõustus, et kui pöördumine saata valitsusse, siis võib see hakata venima ning seetõttu võiks ikkagi panna hääletusele ka selle võimaluse, et siin komisjonis seda ise menetleda. Ta märkis, et see oleks sel juhul esimene eelnõu, mida õiguskomisjon sel hooajal hakkaks tegema.

Eduard Odinets vastas, et mõlemad ettepanekud on juba kirjas ja neid saabki komisjon ka hääletada.

Valdo Randpere juhtis veelkord tähelepanu, et niikaua, kui Riigikogus jätkub obstruktsioon, ei peaks ise algatama eelnõusid, vaid saab ka valitsuse kaudu, sest see on palju efektiivsem viis ja palju suurema tõenäosusega jõuab eelnõu oma eesmärgini. Kui obstruktsioon lõpetatakse, saaks Riigikogus hakata tööd tegema.

Eduard Odinets sõnas, et esimene ettepanek oli edastada kollektiivse pöördumise ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks ning kujundatud seisukohast teavitada ka komisjoni. Otsuse alus tuleneb Riigikogu kodu- ja töökorraseduse §-st 152¹³. Alternatiivne ettepanek oli algatada pöördumise alusel eelnõu.

Esimees selgitas, et valitsus teavitab õiguskomisjoni oma seisukohast ja ilmselt nähtuvad sellest mitte algatamise puhul ka põhjendused, misjärel saaks selle küsimuse uuesti komisjonis tõstatada ja siis otsustada komisjoni poolne algatamine, mitte kirjutada ennast praegu n-ö kinni, et ükskõik, mis seisukoht VV-lt tuleb, igal juhul algatatakse komisjoni poolt eelnõu.

Valdo Randpere uuris, et kui arutelu käigus tuli välja, et see küsimus ei ole tegelikult üldse õiguskomisjoni menetleda, siis miks suunati see kollektiivne pöördumine siia ja ei saadetud kohe hoopis maaelukomisjoni.

Eduard Odinets selgitas, et kollektiivseid pöördumisi suunab komisjonidesse Riigikogu juhatus ja ilmselt arvas juhatus, et enamik küsimusi, mis selle pöördumisega on seotud, on seotud karistusseadustikuga ning seetõttu suunati pöördumine õiguskomisjoni. Alles istungil toimunud diskussiooni käigus selgus, et pigem on teema lahendus loomakaitseaduses ja alles seejärel karistusseadustikus, kuid kuna juhatus selle pöördumise õiguskomisjonile menetlemiseks saatis, seda sellepärast ka siin lahendatakse.

E. Odinets pani hääletusele esimese ettepaneku edastada kollektiivse pöördumise ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks ning kujundatud seisukohast teavitada ka komisjoni (poolt 5: Anti Haugas, Eduard Odinets, Mati Raidma, Valdo Randpere, Vilja Toomast). Ettepanek leidis toetuse ning alternatiivset ettepanekut ei pandud hääletusele.

Otsustati:

3.1. Edastada ettepanek Vabariigi Valitsusele seisukoha kujundamiseks ja pöördumisele vastamiseks (poolt 5: Anti Haugas, Eduard Odinets, Mati Raidma, Valdo Randpere, Vilja Toomast).

4. Info ja muud küsimused

Kert Kingo märkis, et õiguskomisjoni nädala töökavas ei ole teisipäeval istungil 232 SE muudatusettepanekute tutvustamisel kirjas EKRE fraktsiooni ja uuris, millal on nende kord.

Eduard Odinets selgitas, et nii nagu õiguskomisjoni sekretariaadi saadetud kirjas oli välja toodud, tulevad ülejäänud muudatusettepanekud arutlusele hiljem, kuna see teisipäevane istung venib juba liialt pikaks. Ilmselt tutvustatakse neid novembri esimesel-teisel nädalal. Esimees kinnitas, et kindlasti ei ole hetkel plaani jätta EKRE ettepanekud tutvustamata, kuid täpset kuupäeva ei ole veel teada. See antakse selgumisel kõikidele teada.

(allkirjastatud digitaalselt)
Eduard Odinets
juhataja

(allkirjastatud digitaalselt)
Selena Eenmaa
protokollija